

קול המועד:
שיעורי מניטור על החגים

קול המועד: שיעורי מניטו על החגים

חלק א: ראש השנה, חנוכה ופורים

הרב יהודא ליאון אשכנזי (מניטו)

עורך: איתי קולין

מכון מניטו

כל הזכויות שמורות למכון מניטו © 2024

ניתן להשתמש בתוכן בצורה חופשית לשימוש עצמי בלבד.
אין אישור לפרסם את התוכן בכל אמצעי פרסום כלשהוא,
לרבות הדפסה או במרשתת (אינטרנט) ללא היתר בכתב ממכון מניטו

ייעוץ תוכן : צוות מכון מניטו

עריכת לשון : אביעד יחיאלי 052-2025460

תודה לידידיה ונגרובר ושדמה קדר על הסיוע בעריכת הלשון של חלק מהמאמרים.
צוות המתמללים : איתי קולין, אברהם כליפא, תירזה מבורך, דניאל ביבאס, והילה פלדות.

עיצוב ועימוד : דוד הלל – רשימו

עיצוב כריכה : אביטל כהן 054-5747838

מכון מניטו

העמותה להפצת משנתו של הרב יהודא ליאון אשכנזי (מניטו) זצ"ל

manitou.org.il

למאמרים, תמלולי שיעורים והקלטות של הרב אשכנזי בעברית, חפשו: 'מכון מניטו'
בגוגל או ביוטיוב, ו'שיעורי הרב אשכנזי – מניטו' בחנות האפליקציות.

ליצירת קשר: 058-5421421 (איתי) Itaykolin@gmail.com

הספר מוקדש לעילוי נשמת

סא"ל עמנואל מורנו הי"ד

עמנואל נולד בפאריס בכ"ד סיון התשל"א
להורים שהיו תלמידיו של מניטו,
ושזכו לעלות לארץ בעקבותיו
בשנת התשל"ב (1972),

ולגור בסמיכות למקום מגוריו בירושלים.

עמנואל שירת בסיירת מטכ"ל כ-17 שנה,
בפעילויות מסווגות וחשאיות,
כך שעם נפילתו בקרב בבעל-בכ שבלבנון

בכ"ה באב בשנת תשס"ו

נאסרה תמונתו לפרסום

עד עצם היום הזה.

יהי זכרו ברוך.

תודת משפחת מניטו

למשפחת מורנו,

שהיו תלמידיו,

וליוו את מניטו

בשנותיו הראשונות בישראל

"שִׁמְעֵ בְּנֵי מוֹסֵר אָבִיךָ וְאַל תִּטֹּשׁ תּוֹרַת אֲמֹךְ" (משלי א, ח)

לע"נ הורינו היקרים,
אוהבי התורה ואנשי החסד, אשר פעלו שנים ב"מרכז יאיר"
ובהפצת תורתו של הרב אשכנזי זצ"ל (מניטו)

אברהם בן נג'מה ז"ל

מישל מלכה ז"ל בת דונה

לבית משפחת שאנאנס

תנצב"ה

לעילוי נשמת יקירנו
אילן מנחם בן מנחם ז"ל
בן דוד וחנה הי"ו
אהוב על משפחתו ידידיו ומכריו
קבע עיתים לתורה במסירות
תמך בלומדי תורה בצנעה

פעל לתיקון עולם וחירות האדם
נזדכך ונטהר בייסורים קשים וקבלם בגבורה
נתבקש לישיבה של מעלה
ביום כ"א טבת תשע"ח

הספר יצא הודות לתרומה ולסיוע של שותפי מכון מניטו
והאנשים הבאים:

הרב דוד איפרגן	אריאל שוגר	אבי ברזני
זיו גורן	אריאלה בן יוסף	אבי לוסקי
זרביב חוה	אריאלה פיבקו	אביאל אחרק
חגי שטמלר	אריק עמיאל	אביב מימון
חגי שטרנברג	בלה בל-אנג'	אביעד דוד טרוסט
חיים סולטן	בנימין דקל	אביעד יהודה ויסמן
חנן ערמוני	ברונו ורות ספז	אראלה אהרוני
יאיר זיני	ג'ייסון זונגר	אור ממן
יאיר כרמי	גד הישראלי	אורי רבי
יאיר מנדלסון	גד שאנאנס	אורן ברוקס
יאיר קור	גיל אוננו	אייל עטייה
יגאל פנחס אלעזרי	גרינוולד יונתן	אילן זרביב
ידידיה ונגרובר	דביר דוד דואני	אילן קסל
ידידיה שיר	דוב ונגרובר	איתי זנדבנק
יהודה ומלודי שאנאנס	דוד איפרגן	איתן הלימי
יהודית לביא	דוד הלל פרץ	אלחנן שטיגליץ
יהודית רואש	דוד חייט	אלי וייס
יהונתן תמרה	דוד חלימי	אליאל ומיכל לוזון
יהושע כהן	דוד מימון כהן	אליהו פרץ
יואל הוכנר	דוד ואריאל נחמיאס	אלישע איצקוביץ'
יואל פרנקפורטר	דיאגו זולאדס	אלעד אוחנה
יוגב דהן	דני ששון	אלעד נבו
יוחאי פיטוסי	דניאל טל ווינינגר	אמתי צורי
יוני כהן	דניאל פופקין	אנדרס ברוקנר
יוסף רפאל	דניאל קקון	אסף שלם
יוקר שלומי	דניס רודגולד	אסתר אבוטבול
יחיאל דרעי	דרור ז'אקלין	אריאל אלבאום
יניב טייב	חייה סלאם-פרטוש	אריאל אסף

קורין מנדלסון	משה אבבו פאבאין	יעקב ג'אן ג'אק העוזי
קטי אנקרי	משה אבוחצירא	יעל אשכנזי
קלוד מרמור	משה בן נחמיה	יעל וירון פרנקל – לע"נ
ראובן דעדוש	משה דקל	אבי מורי מרדכי בן חיים
ראובן ולנה רוזנטול	משה טובול	משה ז"ל
רבקה בואניש	משה יציב	יעקב ברין
רואש ימין אמיל	משה ישי אלבאז	יעקב כהן
רוני ודבי שאנאנס	משה שוורץ	יעקב לורברבוים
רוני ופנינה בן אפרים	נווה שטיינר	יצחק אדה
רוני סגל	נועם ארונוביץ	יצחק אלקיים
רונית רביץ	נעם גיאר	יצחק ממזן
רועי חיים וזהבה	נעמה טל	הרב ירחם שמשוביץ
טליה לוזון	נריה גורפינקל	ירון שוקרון
רות וברונו ספז	נריה מאיר	כהן גבריאל שלמה
רימונד פייטוסי	נתן בן הר	לור דורה
רמי רחמים ברכה	נתן וטין	תורג'מן סולטאן
רפאל אוחנה	נתנאל אילוז	לעילוי נשמת שמואל
שיר לוי	סימה אורן	בן אברהם
שירית שלם	סשה אגרונוב	מאור ריבני
שלום שאנאנס	עדיאל שאול	מאיר דוכן
שלומי יוקר	עופר והודיה ביתן	מאירה רומם
שלומי כהן	עופר ויסבוים	מואר אברהם
שלומי פישמן	עידו סגל	מורן שלי
שלמה אסרף	עינת רמון	מיכאל קוג'ינסקי
שמואל ניסים	עמיחי מועטי	מיכל עמרם
שמחה אקנין	עמנואל כלפא	מישל צבע
שמעון מימון	עקיבא רוזנר	מלכה קוטב
שקד בן סימון	פנחס טרבלסי	מקס חולמיאנסקי
שקד נוסבוים	צוברי נעם	מרי רוז דניאל
תירזה מבורך	צור שפיר	מרדכי אלגרבל
תמר קסטלנואבו	קובי אברוך	מרדכי רודגולד
		מריז בן הרוש
		מרים עיאש

תוכן העניינים

- 15.....מבוא לפרויקט
- 19.....על שיעורי מניטו בשפה העברית

חלק א: תמלולי שיעורים וסיכומים

ראש השנה

- 29.....ראשי השנים והזמן המתחדש – תמלול
- 53.....ראשי השנים והזמן המתחדש – סיכום
- 67.....הימים הנוראים והמועדים – תמלול
- 73.....הימים הנוראים והמועדים – סיכום
- 83.....לימוד מקורות על התשובה – תמלול

חנוכה

- 107.....הקדמה לשיעורי חנוכה – סיכום
- 115.....נר מצווה, שיעור ראשון – תמלול
- 147.....נר מצווה, שיעור ראשון – סיכום
- 161.....נר מצווה, שיעור שני – תמלול
- 185.....נר מצווה, שיעור שני – סיכום
- 193.....נר מצווה, שיעור שלישי – תמלול
- 215.....נר מצווה, שיעור שלישי – סיכום
- 227.....נר חנוכה, מאמרי הראי"ה – תמלול
- 249.....נר חנוכה, מאמרי הראי"ה – סיכום

פורים

- 271..... תמלול – תמונה והמלכות - פורים, תום הנבואה והמלכות - תמלול
283..... סיכום – תמונה והמלכות - פורים, תום הנבואה והמלכות - סיכום

חלק ב: נספחים ותוספות

- 295..... אמונה ומוסר – ראש השנה - כי מציון: ראש השנה - אמונה ומוסר
299..... האמונה בהתגלות הנבואית..... האמונה בהתגלות הנבואית
307..... חנוכה: אחרות בינלאומית בסוד העבריות..... חנוכה: אחרות בינלאומית בסוד העבריות
313..... קווים לאפיון זהותו של ישמעאל במשנת מניטו..... קווים לאפיון זהותו של ישמעאל במשנת מניטו
335..... הוויית החידוש..... הוויית החידוש

חלק ג: הערות והרחבות

- 353..... ראש השנה – תמלול..... ראש השנה – תמלול
371..... ראש השנה – סיכום..... ראש השנה – סיכום
379..... ימים נוראים – תמלול..... ימים נוראים – תמלול
385..... ימים נוראים – סיכום..... ימים נוראים – סיכום
390..... נר מצווה, שיעור ראשון – תמלול..... נר מצווה, שיעור ראשון – תמלול
400..... נר מצווה, שיעור ראשון – סיכום..... נר מצווה, שיעור ראשון – סיכום
403..... נר מצווה, שיעור שני – תמלול..... נר מצווה, שיעור שני – תמלול
410..... נר מצווה, שיעור שלישי – תמלול..... נר מצווה, שיעור שלישי – תמלול
420..... נר חנוכה, מאמרי הראי"ה – תמלול..... נר חנוכה, מאמרי הראי"ה – תמלול
423..... נר חנוכה, מאמרי הראי"ה – סיכום..... נר חנוכה, מאמרי הראי"ה – סיכום
435..... פורים, תום הנבואה והמלכות – סיכום..... פורים, תום הנבואה והמלכות – סיכום
443..... קווים לאפיון זהות ישמעאל במשנת מניטו..... קווים לאפיון זהות ישמעאל במשנת מניטו

“ביהדות יש גם כן 'דת', אבל זה לא העיקר;
העיקר זה ההיסטוריה של הבריאה, מה קורה בהיסטוריה”

(מהפכת הזהות העברית, מפגש ראשון, אתר מכון מניטו)

מבוא לפרויקט

עת לעשות לה', עת לשמוע ועת לכתוב

"למה אינך כותב ספרים?" תהה פרופסור אנדרה נהר, באחת משיחותיו עם מניטו. "נעשה הסכם", הייתה התשובה, "אתה תכתוב ספרים ואני אעמיד לך קוראים שיקראו אותם". מניטו ראה בהעברת מסורת התורה על ידי דיבור בעל פה ערך עליון. מלבד הספר 'כי מציון' ומאמרים בודדים שכתב בעצמו, את רובה המוחלט של משנתו העביר מניטו בעל-פה לתלמידיו בשיעורים. התכנים, הסגנון, החידושים, ההומור – כל ההענקה הרוחנית שלו, שהותירה רושם כה כביר בקהל שומעיו, הותאמה לחיבור המיוחד שעובר מהפה לאוזן, לדיבור האותנטי שנמסר מנשמה לנשמה.

בעוד שמהפכת המידע השנייה, זו של האינטרנט, עשתה חסד עם מניטו בכך שהותירה את הצליל המיוחד של תורתו והפיצה אותה דרך המדיה הדיגיטלית, מהפכת המידע הראשונה והקדומה יותר, זו של הספרים והדפוס, דווקא הקשתה עליה. שהרי, דבר מוסכם הוא שדרך העברת מסרים בשפה הכתובה שונה מהשפה המדוברת. הבנייה של התוכן, סידור המלל סביב כותרות ומשפטי מפתח, רצף מסודר של פסקאות שבו האחת מובילה לרעותה, תמצות וריכוז של המלל – כל הדברים הללו, שהם הכרחיים כדי לקנות חכמה כתובה, אינם מאפיינים שיחה חיה בין בני אדם. העברת דברי מניטו אל הכתב מחייבת אותנו אפוא לערוך אותם, על מנת שהקורא בכתב יצא נשכר מקריאתו.

בנקודה זו נתקלנו בדילמה. הנגשת דבריו והעברתם לשפה הכתובה היא אמנם פעולה הכרחית ללימוד, אך עריכתם עלולה לסתור את תפקידנו העיקרי כמכון מניטו, שהוא העברת דברי הרב בצורתם הגולמית ביותר האפשרית, על מנת לשמר את האותנטיות של דבריו. הספרים שנכתבו עד כה מתוך מטרה למסור את מניטו (אין הכוונה לספרים שדיברו

על מניטו) ניסו ללכת בין הטיפות של ההנגשה והאותנטיות, ויצרו תמלול ערוך ומובנה של דבריו. בספר זה החלטנו להציע דרך חדשה, כדי לתת מענה לשני הצדדים: לשמור על האותנטיות ברמה הגבוהה ביותר על ידי תמלול השיעור מילה במילה, ולהנגיש את דבריו באופן המרבי בעזרת סיכום של כל שיעור ושיעור. בסוף הספר צורפו כנספחים שני סוגי מאמרים וראינו לנכון להוסיפם. הסוג הראשון הוא מאמרים קצרים שפורסמו בכמות אחרות ובהם עריכה של דברי מניטו בצורה מונגשת ותמציתית על שני נושאים יסודיים: האוניברסליות הישראלית לאור חנוכה, ופתרון לקשיים באמונה בהתגלות מתוך היבטים היסטוריוסופיים. הסוג השני הוא דיון רחב ומעמיק בנושאים חשובים שעלו בקצרה בסיכומים: עיון במאפייני הזהות של ישמעאל ובהשלכות הפוליטיות הנגזרות מכך, והעמקה בחידושי הקבליים של מניטו על נושא החידוש בבריאה.

ההבדלה בין שני הממדים, התמלול האותנטי והסיכום המונגש, מבליטה את יתרונותיהם, חסרונותיהם והשלמתם ההדדית. בנוגע לסיכום, יש להבחין בכוחותיו ומגבלותיו. בכוחו לסייע ללמידה של תמלול השיעור בעזרת הבנייתו ובהעמקתו. למקרא התמלולים נוצר לעיתים הרושם שדברי מניטו נאמרו באופן אסוציאטיבי וקטוע. לפיכך באמצעות הסיכומים נראה כיצד ישנו חוט שמקשר בין הנושאים השונים שעלו בשיעור, וחושף יסוד מארגן וסמוי המונח בבסיסו. הצגת השיעור באופן קוהרנטי ומסודר בסיכום מסייעת לתפוס את דברי מניטו ביתר קלות. כמו כן, הבהרת מושגים ונקודות שנידונו בשיעור מסייעת להעמיק בדבריו ולגלות בהם רבדים שעלולים לחמוק מעין הקורא, ולשם כך נעזרנו בתוכנות, הן מהשיעור עצמו הן משיעורים אחרים.

אך הסיכום, בהיותו ערוך על ידי אדם חיצוני, מחמיץ בהכרח רבדים מקוריים שאינם מופיעים בו. זאת לעומת התמלול האותנטי, שבשל גולמיותו משאיר פתחים לחידוש והעמקה החורגים מהסיכום שהוצע. מקומו של הסיכום בפרויקט שלפניכם יובן יותר על רקע אופיים הכללי של דברי מניטו. בהיותו 'אדם כללי' הצליח מניטו לגעת בליבם של קהל שומעים מגוון. נראה שהוא נמנה על אותם גדולי ישראל שנשמתם הכללית הצליחה לתקשר עם נשמות פרטיות רבות. הדבר מתבטא בעדותם של תלמידים רבים בעבר, המספרים שהרגישו בשעת השיעור כאילו הוא מדבר אליהם באופן אישי, ובתחושה של ציבור גדול כיום, שנים לאחר מותו של מניטו, שדבריו חיים ונוגעים בו. מניטו עשה זאת באמצעות המפתחות לפענוח פשר ההיסטוריה שרכש מרבתי, ויכולת יוצאת דופן להחיות את הממד הנבואי של תורת ישראל דרך הלימוד.

הממד הנבואי, מטבעו הכללי, מתעלה מעל לפרטים האנושיים והזמן הארעי הנמצאים במשבצת היסטורית או בדור מסוים. כמוסר תוכן נבואי, שתפקידו היסודי הוא הענקת משמעות להיסטוריה האנושית, בנה מניטו במהלך הלימוד כלי תודעה מטא-היסטוריים, המסייעים להבין את תפקודם של אירועים שהתרחשו בעבר, אלו שמתהווים בתקופה שלנו, וכאלו שיקרו בעתיד. על כן, חשוב להבהיר שהנושאים והתוכנות שבחרנו להדגיש בסיכום אינם מתיימרים להכיל את כלל המשמעויות העולות מדברי מניטו. תקוותנו היא שהסיכום ישמש דגם להמרצת הקורא, בדור שלנו ובדורות הבאים, להעמיק ולדלות מהם חידושי תורה שיסייעו לו בהכרת זהותו האישית והלאומית, ולפענח משמעויות נוספות הנמצאות מאחורי המאורעות ההיסטוריים המתרחשים בתקופתו.

בנוגע לתמלול, פרסומו באופן המנציח את השיעור מילה במילה אינו דבר נפוץ בתחום הוצאת ספרים. אך ראינו חשיבות להנציח כל מילה שנאמרה על ידי מניטו בשיעור, כולל שגיאות בעברית. אחת מסגולותיו של תמלול היא 'להחיות את העבר' ולהכניס את הלומד לתוך האווירה והסגנון של השיעורים. השתדלנו להשיג מטרה זו דרך שמירת האינטונציה וחיתוך הדיבור של מניטו באמצעות פיסוק תואם, הדגשות כאשר מניטו הדגיש מילה מסוימת בשיעור, ועריכה מינימלית של הטקסט רק כאשר הדבר מפריע לקריאה. למשל, הסיומת "כן?" בסוף משפט שדרכה מניטו פונה אל הקהל ובודק את מידת הבנתו, זורמת היטב בשמע, אך מאבדת את ערכה ומקשה על הקורא כשהיא עולה על הכתב. כך נהגנו גם בחזרה על מילים, דיבורים על נושאים טכניים הקשורים למסגרת השיעור וכדומה. בתחילת כל שיעור צירפנו קוד QR עם כתובת ההקלטה, למי שמעוניין לשמוע את המקור.

לשם נוחות הקריאה השוטפת, קיבצנו הערות ומקורות לעיון נוסף בחלק ג של הספר: נספחים ותוספות, מלבד הערות המסייעות להבנת פשט דברי מניטו שאותן מיקמנו בהערות שוליים בתחתית העמוד. מלבד הרצון 'להוכיח' שהחידושים הרבים של מניטו מעוגנים במקורות, והצורך להבהיר ולהעמיק בדברי מניטו בבחינת "דברי תורה עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר", יש להערות הללו מטרה נוספת: עיון במקורות הללו, לאחר הלימוד אצל מניטו, מאיר בהם נקודות ורבדים עמוקים, זוויות מבט חדשות, שספק אם היו מתגלות לפני כן. המקורות הללו מהווים דוגמה לדרך מסירת התורה של מניטו לדור שלנו, תהליך שבו התורה עוברת מהעולם הבית-מדרשי והקבלי שממנו ינק, אל התקופה התרבותית שאנו חיים בה. המעבר הזה, בין שפה בית-מדרשית לשפה מודרנית, הוא כשלעצמו מחדש בתורה, ומאיר מחדש את המקורות הקדומים. כך שאת מגע הקסם של מניטו, שמצליח להפוך את המקרא העתיק לרלוונטי לדור שלנו, יכול הקורא לקחת ולממש גם בקריאת

הספרים של גדולי חכמי התורה שבעל פה. תורה שהתרגלו להביט בה כשידור חוזר עם סוף ידוע מראש, הופכת לפתע לשידור חי, מתפתח ומטלטל, שמבכיר את המאורעות שאנו חווים.

בשיעוריו על התפילה, בברכת התשובה, הסביר מניטו על נושא כתיבת ספרים: "זה מקביל להקריב קורבן. ואנחנו נמצאים בתקופה שלא היה אפשרי להביא את הקדושה של הקורבן, אז מביאים את הקדושה של הספרים. להעלות לכתב תורה שבעל פה, אז זה נחשב כלהקריב קורבן על המזבח. ולכן החכמים רגילים להשתמש בביטוי 'להביא על מזבח הדפוס'. ולכן אתם רואים, יש מצווה לכתוב פירושים של התורה שבעל פה. אז מצווה עליכם לכתוב את החידושים שלכם". תלמידו הגדול, הרב אורי שרקי, הקשה עליו: "זה לא מצווה יותר גדולה על הרב עצמו?" המבוכה של הרב מהשאלה הייתה ניכרת, ועברה חזק אפילו דרך השמע בלבד: "כן. אבל יש... [צחוק]... יש אממ... איך אומרים... עת לכל דבר... עת לכתוב... ועת ל... מה...? מה כתוב שם?"

אכן, הרבה עיתים צריך לקבוע לתורה. הספר שבידיכם הוא ביטוי של העת לכתוב, שבעינינו היא גם 'עת לעשות לה'. אבל יש גם את העת לשמוע. לו יהי שהפרויקט הכתוב הזה ימריץ את הקורא לשמוע את ההקלטות של מניטו, המקור הישיר והאמיתי של דבריו.

איתי קולין, תשפ"ד

להקלטות המלאות של מניטו בעברית, חפשו ברשת: מכון מניטו

bit.ly/m/manitou-f

